мації про дитину слід обов'язково ввести графу, у якій би фахівці зазначали потенціал дитини саме в частині можливостей інтеграції.

У загальноосвітніх навчальних закладах необхідно створити умови для навчання дітей з інвалідністю: обладнати пандусами, укомплектувати педагогами необхідної кваліфікації, відкрити спеціалізовані класи (за наявності певного числа дітей, це можливо у великих містах, оскільки у сільській місцевості навряд чи буде стільки дітей з захворюваннями та віком, щоб їх можна було об'єднати в один клас). Для планування розвитку інклюзивних форм навчання, знову-ж-таки, необхідно мати повну інформацію не лише про чисельність дітей з інвалідністю, а про дітей, які можуть бути інтегровані в загальноосвітні навчальні заклади.

1. *Кукса В. О.* До еволюції визначення поняття «здоров'я» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://library.rehab.org.ua/ukrainian/phis/mart/

2. *Мартинюк В., Зінченко С.* Соціально-педіатричний аспект реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://library.rehab.org.ua/ukrainian/phis/mart/

3. *Філіпова О.* Епілепсія. Як навчитися з нею жити? [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://library.rehab.org.ua/ukrainian/phis

4. *Баранцова Т.* Реабілітація тіла та душі [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://library.rehab.org.ua/ukrainian/prof

5. *Вдовиченко І. В.* Соціалізація розумово відсталих дітей-сиріт [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://library.rehab.org.ua/ukrainian/prof

6. *Гайденко В., Предборська І.* Соціальна адаптація як передумова життєвого успіху [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://library.rehab.org.ua/ukrainian/prof

7. *Кочетков Ю. И.* О некоторых аспектах социальной адаптации незрячих студентов [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://library.rehab.org.ua/ukrainian/prof

8. *Рибаков В., П'ятилетов К.* Як інваліду знайти роботу – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://library.rehab.org.ua/ukrainian/profes

9. *Щербаков В. С.* Онтопсихологічні аспекти професійної підготовки студентів з особливими потребами [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://library.rehab.org.ua/ukrainian/profes

10. *Индолев Л. Н.* Жить в коляске [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://library.rehab.org.ua/ukrainian/problem

11. *Индолев Л. Н.* Тем, кто в коляске и рядом с ними [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://library.rehab.org.ua/ukrainian/problem

12. *Коваленко Г.* Зброя професора Шевцова [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://library.rehab.org.ua/ukrainian/problem

The publication is devoted to problematic issues of ensuring equal opportunities for disabled persons in terms of access to services of social sphere and social safety net system. The main dimensions and determinants of inequality are analyzed; the priority directions of social policy in the context of reforming the system of social services for disabled persons are defined.

УДК 338.46

Кінаш І. П.

ОЦІНКА ХАРАКТЕРУ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Стаття спрямована на дослідження динаміки розвитку основних показників соціально-оздоровчої інфраструктури держави та окреслення проблем її функціонування.

Ключові слова: *лікарняні заклади, спортивні споруди, об'єкти туристично-рекреаційної інфраструктури, тенденції розвитку*

І.Вступ. Характер трансформаційних перетворень в Україні ще з більшою актуальністю висувають соціальні проблеми. В цьому контексті необхідним є аналіз функціонування соціальної інфраструктури. Соціальна інфраструктура є однією з найважливіших сфер у житті кожної людини. Її можна розмежувати на п'ять складових: соціально-побутову, соціально-оздоровчу, освітньо-духовну, комунікаційну та соціально-економічну. Всі ці складові мають взаємодіяти між собою і створювати умови для комфортного проживання.

Соціально-оздоровча інфраструктура є однією з найвагоміших складових соціальної інфраструктури держави. Вона включає інфраструктуру охорони здоров'я, інфраструктуру фізичної культури та спорту, туристично-рекреаційну інфраструктуру. Їх роль зводиться до надання послуг, які формують та відтворюють здорове активне покоління, а також приває змістовному проведенні вільного часу.

Значний внесок у дослідження особливостей, закономірностей, соціально-економічних можливостей розвитку соціальної інфраструктури зробили вітчизняні вчені, зокрема, М. Бой-

ко, Л. Гопкало [1], В. Вакуленко, М. Орлатий [2], В.Куценко, Г.Тріллєнберг [3], Г.Кравчук [4], П. Левін [5], О.Салій [6] та ін. Оскільки соціально-оздоровча інфраструктура, як складова соціальної інфраструктури, функціонує у нових умовах, дослідження характеру її розвитку набуває особливої актуальності.

ІІ. Постановка завдання. Метою статті є виявлення характеру розвитку соціально-оздоровчої інфраструктури України. Дослідження спрямоване на визначення динаміки розвитку основних її показників та окреслення проблем її функціонування.

ІІІ. Результати. Інфраструктура охорони здоров'я являє собою сукупність установ, організацій, які зайняті відновленням і зміцненням здоров'я людини, профілактикою захворювань. Нині в Україні представлена широка мережа лікувально-профілактичних закладів: 2,8 тис. лікарняних закладів, у яких розгорнуто 428,7 тис. ліжок; 9,0 тис. амбулаторно-поліклінічних закладів, планова ємність яких складає майже 993 тис. відвідувань за зміну. Матеріали досліджень свідчать, що до амбулаторно-поліклінічних закладів звертаються 90 % із числа тих, хто захворів; 80% з них у цих закладах розпочинають і завершують процес лікування [7]. Крім вищезазначених, функціонує ще широка мережа інших медичних закладів: станції швидкої медичної допомоги, жіночі консультації, дитячі поліклініки тощо. Якщо кількість амбулаторно-поліклінічних закладів в Україні має тенденцію до зростання, то лікарняних-демонструє протилежну тенденцію як, до речі, і щодо кількості лікарняних ліжок у них. Матеріали досліджень свідчать, що впродовж 2005-2010 р.р. мережа лікарняних закладів зменшилася на 142 одиниці, а в них кількість ліжок - на 16,2 тис.

На початок 2011 р. на 10 тис. населення припадає 94 ліжка і 217,7 відвідувань за зміну. Даний показник дуже диференціюються в регіональному розрізі: по ліжках - від 80,7 (Закарпатська область) і 83,3 (Волинська область) до 115,5 (Чернігівська область) [8].

За досліджуваний період у розвитку мережі лікарняних закладів відбулися значні зміни, що зумовлюють руйнацію інфраструктури охорони здоров'я. Так, кількість диспансерів зменшилась у 4 рази, спеціалізованих лікарень- у 2,5 рази, дільничних лікарень- більше, ніж на третину. Таким чином, територіально медична допомога стає менш доступною. Це є і причиною зниження життєвого рівня населення, що зумовлює зростання захворюваності. Так, якщо в розрахунку на 100 тис. населення у 1995 р. кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань дорівнювала 63 тис., у 2005-70 тис., то вже у 2010 р.- більше 72 тис. Більше, ніж на третину зросла кількість випадків, повязаних з новоутвореннями, хворобами крові і кровотворних органів та окремими порушеннями із залученням імунного механізму, у 1, 5 рази зросла кількість захворюваність населення на ВІЛ-інфекцію та СНІД тощо. Поширення цих захворювань також надзвичайно диференціюється в регіональному розрізі. Якщо, наприклад, у розрахунку на 100 тис. населення у цілому по Україні у 2010 р. кількістю захворювань населення на ВІЛ-інфекцію та СНІД було зареєстровано 45 випадків, то у Дніпропетровській області – 97, Миколаївській - 93, а у Чернівецькій - 11, у Тернопільській області тільки 10 [8].

Стан наявного обладнання у лікувально-профілактичних закладах погіршився. У багатьох з них не вистачає діагностичного обладнання, технічних засобів, інвентарю, витратних матеріалів. Окремі медичні заклади використовують техніку, яка непридатна до експлуатації, адже на 50% застаріла і фізично і морально. Такий стан матеріально-технічного забезпечення інфраструктури охорони здоров'я становить серйозну небезпеку для пацієнтів, так і для персоналу.

Серед основних соціально-економічних показників, які визначають якість життя населення, вагоме місце відводиться інфраструктурі фізичної культури. Нині в нашій державі посилена увага до фізичного виховання та спорту. На належному організаційному та професійному рівнях в Україні проведено Євро-2012 з футболу, українські спортсмени успішно виступили на 30-тій літній олімпіаді у Британії. Для належного охоплення населення фізичною культурою та спортом необхідна інфраструктурна база. Так, впродовж 2005-2010 р.р. в Україні спостерігається суттєве зростання мережі площинних спортивних споруд та спортивних залів (табл.1).

В регіональному розрізі дані показники суттєво диференціюються. Так, за досліджуваний період введено в експлуатацію 12 стадіонів. Найбільші стадіони в м. Донецьку та Дніпропетровську, відповідно, на 50 тис. та 31 тис. місць. Досліджуючи тенденції (за період 2005-

2010р.р.) щодо введення в експлуатацію спортивних залів слід зазначити, що найбільше тренувальної площі введено у м. Києві – 41,4 тис.м^2, Вінницькій області-10,1 тис.м^2, Полтавській – 7,5тис.м^2 тренувальної площі. Найменше-у Рівненській області-0,6 тис.м^2 [9].

4 спеціалізовані дитячо-юнацькі школи олімпійського резерву, тоді як на Черкащині лише 2. Тож не дивно, що в першому з аналізованих регіонів цими школами було охоплено у 2,5 рази більше дітей і підлітків, ніж у другому.

Таблиця 1

Введення в експлуатацію об'єктів спортивного призначення

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2005-2010,+,-
Стадіони, місць	150	1687	20990	33500	52888	9643	+813
Спортивні зали, м^2 тренувальної площі	6258	25415	16174	16685	43838	9930	+3672
Плавальні басейни, м^2 дзеркала води	3033	1903	2902	2218	644	2310	-723
Площинні спортивні споруди(спортивних ігрових майданчиків, тенісних кортів, футбольних полів), м^2	8189	16562	5030	26832	23476	15583	+7394

Джерело: [9].

По території України розміщені дитячо-юнацькі спортивні школи (ДЮСШ), спеціалізовані дитячо-юнацькі школи олімпійського резерву (СДЮШОР) та школи спортивної майстерності (ШВСМ). Нині в Україні функціонує 1502 ДЮСШ (охоплено 562,3 тис. осіб), 185 СДЮШОР (охоплено 53,6 тис. осіб) та 35 ШВСМ (навчаються більше 4 тис. осіб). Матеріали досліджень вказують про те, що хоча кількість ДЮСШ в Україні за досліджуваний період збільшилось на 78 одиниць, проте охоплено ними дітей на 75,5 тис. осіб менше .

Усі об'єкти інфраструктури фізичної культури розміщені нерівномірно. А тому про їх доступність говорити складно. Підтвердженням цього є той факт, що при майже однаковій чисельності населення в Черкаській та Чернігівській областях (дитячого в тому числі) на кінець 2010 р. на Чернігівщині функціонувало

В умовах переходу держави до сталого розвитку актуальним є задоволення потреб населення в оздоровленні, відпочинку і змістовному проведенні вільного часу. Цьому має сприяти наявна туристично-рекреаційна інфраструктура. Вона включає матеріально-технічну базу функціонально-господарських структур різного порядку. Нині в Україні функціонує 2,9 тис. санаторно-курортних закладів, з яких 453 санаторії, 55 пансіонати з лікуванням. Потужність цих закладів 443,6 тис. місць. Матеріали досліджень вказують про те, що впродовж досліджуваного періоду у туристично-рекреаційній інфраструктурі спостерігається скорочення мережі (табл. 2).

У різних регіонах ця мережа розвивається по-різному. Якщо в АР Крим, Запорізькій, Одеській, Херсонській областях кількість санаторно-курортних та оздоровчих закладів має

Таблиця 2

Динаміка об'єктів туристично-рекреаційної інфраструктури

Показник	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2009/10	2010/11
Кількість закладів	3245	3164	3110	3032	2982	2991
У т.ч.						
санаторії	465	468	471	465	456	453
З них						
дитячі	173	171	171	171	168	167
Пансіонати з лікуванням	59	52	52	53	54	55
Санаторії-профілакторії	291	277	269	262	234	224
Будинки і пансіонати відпочинку	321	301	302	302	290	280
Бази та інші заклади відпочинку	2052	2012	1969	1916	1920	1947
Заклади 1-2 денного перебування	57	54	47	41	29	21

Джерело: складено автором за матеріалами офіційного сайту Держкомстату України www.ukrstat.gov.ua.

тенденцію до зростання, то, скажімо, у Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Київській областях – до різкого зниження. В Україні діє широка мережа дитячих оздоровниць, які розміщені у всіх регіонах держави. Найбільше (понад 1000) їх функціонує в Черкаській і Полтавській областях, а в Одеській – майже 1200. Статистика свідчить, що там, де ширшою є наявна мережа, там, як правило, вищим є і показник охоплення дітей санаторно-курортними та оздоровчими закладами. Оцінюючи інфраструктурний потенціал слід зазначити, що він використовується не в повній мірі. Частина санаторно-курортних і оздоровчих закладів не працює. У 2010 р. таких закладів нараховувалось 588 од. на 45,4 тис. ліжок (місць), у тому числі 130 закладів на 9872 місця перебував на капітальному ремонті, а 272 заклади на 20919 місць не працювали через відсутність коштів на їх експлуатацію. Якщо закладів, які належали до першої групи, найбільше було в АР Крим, в Одеській та Херсонській областях, то закладів другої групи – у Донецькій області. Майже відсутні такі заклади у Вінницькій та Кіровоградській областях. Слід відмітити Хмельницьку область, де всі заклади (16 од.) впродовж звітного року працювали.

Розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури сприяє розвиток готельного господарства. Готелі залишаються найбільш слабкою ланкою досліджуваної інфраструктури. Адже більшість об'єктів готельного типу в країні – це реконструйовані будівлі 1970-1980-х років. Впродовж 2005-2010 рр. в Україні інфраструктура готельного господарства розвивається прискореними темпами. Якщо у 2005р. функціонувало 1232 готелів та інших місць тимчасового проживання, то у 2010-1732, що на 40% більше. Аналогічну тенденцію спостерігаємо щодо місткості готелів та інших місць тимчасового проживання. За досліджуваний період кількість місць збільшилось на 80 тис.од. Найпотужнішими дані інфраструктурні об'єкти є в Херсонській, Миколаївській області та столиці. Так, станом на кінець 2010 року сукупна пропозиція готелів категорій 1-5 зірок у Києві представлена 48 об'єктами із загальним номерним фондом у 6061 номерів. Проте рівень забезпеченості готельними номерами в столиці складає 3,5 місця на 1000 мешканців, що є далеким від європейських стандартів. Для порівняння, цей показник становить: у Москві – 9,3; у Санкт-Петербурзі – 6,4; Варшаві 5; у Парижі – 38,4; у Відні – 25,6 [4,с.113].

IV. Висновки. Оцінка характеру розвитку соціально-оздоровчої інфраструктури України вказує про її адаптацію до змін ринкових умов. Комплексний аналіз показників і процесів дозволяє зробити загальні висновки про тенденції її перетворень. Всі вони вказують про потенційні можливості успішного її функціонуваня. Цьому, на нашу думку, сприятиме ефективна державна соціальна політика, яка б стимулювала розвиток соціально-оздоровчої інфраструктури держави.

1. *Бойко М. Г.* Організація готельного господарства: підручник / М. Г. Бойко, Л. М. Гопкало. – К. :Київський національний торгово-економічний ун-т, 2006. – 448 с.

2. Соціальна інфраструктура регіону : навч. посіб. / за заг. ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. – К. : НАДУ, 2010. – 257 с

3. *Куценко В. І.* Сфера охорони здоровя: соціально-економічні та регіональні аспекти/ В. І. Куценко, Г. І. Тріллєнберг. – К., 2005. – 367 с.

4. *Кравчук Г. О.* Аналіз дослідження розвитку готельної індустрії України в контексті Євро-2012/ Г. О. Кравчук // Інноваційна економіка. – 2012 – № 27, с. 112-115.

5. *Левін П. Б.* Економічний механізм соціальної інфраструктури: стан і перспективи розвитку [моногр.] / П. Б. Левін.-К. Ін-т демографії та соц. досліджень НАН України, 2008. – 313 с.

6. *Салій О. М.* Функціональне призначення та основні завдання соціальної інфраструктури/ О. М. Салій // Наука і економіка. – 2010. – № 2. – с. 215-218.

7. *Куценко В. І.* Соціальний вектор економічного розвитку / В. І. Куценко. – К. «Наукова думка» НАН України, 2010. – 735 с.

8. Веб-сайт Держкомстату України: www. ukrstat. gov.ua.

9. Введення в експлуатацію об'єктів соціальної сфери та окремих виробничих потужностей в Україні за 2005-2010 роки: [Стат. бюл.]. – К.: Держкомстат України, 2011. – 90 с.

The article is devoted to the research of developmental dynamics of main indices of social and health-improving infrastructure in Ukraine. The problems of the infrastructure functioning are defined.